

10. Райхштейн А.Д. Немецкие устойчивые фразы / А.Д. Райхштейн. – М.: Просвещение, 1971. – 183 с.
11. Райхштейн А.Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии: [учебн. пос.] / А.Д. Райхштейн. – М.: Высш. шк., 1980. – 143 с.
12. Угринюк В.М. Типологія вмотивованості фразеологічних одиниць сучасної німецької мови (кількісні та якісні характеристики): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 „Германські мови“ / В.М. Угринюк. – Київ, 1993. – 16 с.
13. Федулєнкова Т.Н. Изоморфизм и алломорфизм в германской фразеологии (на материале английского, немецкого и шведского языков): автореф. дис. на соискание уч. степени док. филол. наук: спец. 10.02.20 „Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание“ / Т.Н. Федулєнкова. – Северодвинск, 2006. – 35 с.
14. Чернышева И.И. Актуальные проблемы фразеологии / И.И. Чернышева // Вопросы языкознания. – 1977. – № 5. – С. 34–42.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Махоніна – викладач кафедри романо-германських мов Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов.

Наукові інтереси: фразеологія німецької мови.

ІННОВАЦІЙНА СУФІКСАЦІЯ В НІМЕЦЬКІЙ ЗАГАЛЬНОВЖИВАНІЙ ЛЕКСИЦІ

Олександра МАЩЕНКО (Івано-Франківськ, Україна)

У статті розглянуто словотвірні особливості різних термінів, зокрема приділено увагу суфіксальному способу творення політичних, комп'ютерних, технічних та ін. термінів. Визначено ступінь продуктивності окремих словотвірних типів у творенні термінів різних сфер, проаналізовано їх за словотвірним значенням. Матеріалом дослідження є 8000 неологізмів та okazіоналізмів, відібраних за сайтами німецької періодики («Spiegel», «Zeit», «Welt», «Süddeutsche Zeitung»).

The paper studies the word-formative peculiarities of terms, in particular the suffixation of political, computer, technical etc. term formation. The most progressive means for the further development of the term system is emphasized. The productivity degree of some word formation types in terminology is analyzed according to the word-formative meaning. The investigation was carried out on the material of german newspapers and magazines, such as «Spiegel», «Zeit», «Welt», «Süddeutsche Zeitung».

За останнє десятиліття з'явилися багато нових досліджень, присвячених вивченню окремих словотвірних особливостей (А.В. Янков, Ю.А. Зацний, О.Л. Клименко та ін.). Сучасні вчені порушують й активно досліджують найрізноманітніші питання словотвору. Особливе зацікавлення викликають словотвірні особливості термінів різних галузей. **Метою** статті є аналіз особливостей суфіксального словотворення різних сфер сучасної німецької мови. Мета зумовлює вирішення таких **завдань**: визначити ступінь продуктивності окремих словотвірних типів та проаналізувати їх за словотвірним значенням. **Актуальність** статті зумовлена тим, що в ній зібрано й систематизовано політичні, комп'ютерні, технічні та ін. терміни, вивчено їхні словотвірні особливості.

Як відомо, похідні слова утворюються від кореня слів за допомогою словотвірних моделей суфіксів, префіксів. Словотвірні моделі розглядаються нами як «зразок або схема, за допомогою якої утворюються нові слова» [1: 196]. Наприклад, Subst. = S.+S.+ung: *die Chatbeziehung*, Adj. = S.+ ig: *pixelig*.

Аналіз неологізмів та okazіоналізмів свідчить, що висока словотворча активність суфіксації, за допомогою якої було побудовано 3,5% лексичних інновацій за період 1999-2009 рр., визначається не тільки участю давно існуючих словотворчих елементів, але й новими одиницями, що виконують роль словотворчих. Під суфіксом ми розуміємо «словотвірний афікс, що розташовується після кореня або іншого суфікса перед закінченням та являється значущою частиною слова і служить для творення нових слів чи нових форм» [2: 15].

За нашими даними, 3,5% (із 8000) нових okazіоналізмів утворено суфіксами: **-ung, -er, -ler, -ing, -ismus, -tion, -ist, -land** та іншими. Зупинимося детальніше на новотворах.

Викладений матеріал свідчить, що найпродуктивнішим словотворчим елементом виявився жіночий суфікс **-ung** (27,5%). Даний суфікс може позначати діяльність, стан або абстрактні поняття та утворювати віддієслівні нові найменування процесів [3: 338]. Розглянемо детальніше похідні okazіональні слова утворені з цим суфіксом: **die Allversöhnung** 'загальне примирення': *Auch könnten die Menschen des 21. Jahrhunderts sich nicht mehr mit einer Allversöhnung und Harmonie trösten, die sie ihnen im Jenseits erschließen werde* [Sueddeutsche Zeitung: 10.01.2005], **die Cappuccinisierung** 'капучінізація': *Der Kult ums*

Italienische hat dabei in den USA zum geflügelten Wort von der "Cappuccinisierung" Amerikas geführt [Sueddeutsche Zeitung: 09.09.2005], *die Emotionserkennung* 'програма для розпізнання людських емоцій': «Die Wissenschaftler hoffen, dass eine solche Emotionserkennung eines Tages in die Reaktionen von Computern auf das menschliche Gegenüber einfließt» [Spiegel: 15.12.2005], *die Geschlechtererkennung* 'розпізнання комп'ютером чоловічих та жіночих облич': «Biometrie-System: Zielgenaue Geschlechtererkennung Computer spielen offenbar nicht nur besser Schach als der Mensch» [Spiegel: 14.09.2005].

Загальноживаними стають нині також слова: *die Chatbeziehung*: 'стосунки через чат': *Als medardus, eine Figur von E. T. A. Hoffmann, baute er mit Lara eine Chatbeziehung auf* [Sueddeutsche Zeitung: 10.09.2005], *die Click-Verbindung* 'миттєве з'єднання': *Inzwischen hätten sich so genannte Click-Verbindungen bei Laminat und Parkett durchgesetzt* [Sueddeutsche Zeitung: 10.09.2005], *die Entkabelung* 'зняття всіх кабелів' *Vielleicht ist es aber am Ende doch die Entkabelung, die Bluetooth den Durchbruch verschafft* [Heise: 11.09.2005].

Чималу кількість інновацій далі утворюють з елементом **-er-**. Він належить до найважливіших продуктивних суфіксів чоловічого роду (22,9%) та застосовується у поєднанні з іменниками. Даний суфікс використовувався у мові для утворення іменників від дієслів для позначення осіб, що займаються тим чи іншим видом діяльності. Надалі суфікс **-er** розвиває своє значення. Це зв'язано, перш за все, з тим, що з розвитком техніки цілий ряд пристосувань, інструментів, приладів і тому подібне став виконувати роботу, яку, перш за все, доводилося робити людині [4: 38]. Нині він вказує, як правило, на іменники які означають діючі особи і назви професій, національність або походження, назви інструментів [3: 336].

Розглянемо деякі приклади у контексті: *Der Aktion gamer* 'гравець на акціоні', *der Alleinperformer* 'виконавець-одинак': *Oder wer von uns hätte schon einmal das Nächstliegende gedacht: die geistige Symbiose der Alleindenker, Alleinbastler, Alleinperformer Müller und Beuys?* [Sueddeutsche Zeitung: 04.09.2005], *der Websitebesitzer* 'власник вебсайту': *... Damit kann der Websitebesitzer quasi selbst bestimmen, was ein Verbrechen ist...* [Spiegel: 06.07.2009].

Такі оказіоналізми, як *der Chatroom-Nutzer* 'відвідувач інтернет-клубів': *Gavin befragte für seine Studie 42 regelmäßige Chatroom-Nutzer im Alter von 17 bis 28 Jahren* [Sueddeutsche Zeitung: 10.09.2005], *der Dating-Manager* 'менеджер (організатор) побачень': *Noch nichts vor am Wochenende? Der Dating-Manager hilft bei der Planung, vermittelt spannende Treffs* [Meinberlin: 10.9.2005], *der Egosurfer* 'люди, які вводять у пошукові системи своє власне ім'я': *"Egosurfer": Leute, die beispielsweise in Suchmaschinen ihren eigenen Namen eingeben* [Heise: 11.9.2005], *der Infosurfer* 'шукачі інформації': *... für das sich die große Masse der Spaß- und Infosurfer nicht interessiert – und das gerade darum von den großen Searchengines nicht als "wichtig" erfasst wird* [Spiegel: 17.09.2005] почали уже закріплюватися у мовному узусі, але, як засвідчують наші дослідження, ще не зафіксовані найновішим словником Duden, Wahrig 2006.

Розповсюдженим виявився суфікс **-ler** (14,8%). Цей суфікс є варіантами суфікса **-er** та, як правило, за значенням не відрізняється від нього. Розглянемо виявлені нами оказіоналізми для подальшого їх розуміння у контексті: *der Junglover* 'молодий коханець': *Hingerissen von Kates Jung-Lover* [Focus: 04.01.2006], *der Erdegoogler*: 'особа, яка вивчає землю за допомогою програми «гугл-земля», *der Sprachenkiller*: 'вбивця мови' *Auch das Internet ist ein Sprachenkiller* [Welt: 25.9.2005], *der Zwischenkanzler*: 'проміжний канцлер' *Der Zwischenkanzler Gerhard Schröder war der dritte sozialdemokratische Kanzler der Bundesrepublik ...* [Spiegel: 13.10.2005], *der Biokiller* 'біовинищувач', *der Zweikanal-Memorycontroller* 'двоканальний контролер пам'яті'.

Ряд запозичень із англійської мови має форму герундія, внаслідок чого вони означають абстрактні поняття, якості, процес, властивості, предмет та отримують артикль середнього роду. Суфікс **-ing** використовується також для утворення віддієслівних іменників, що позначають назви або результат дій. Англійським закінченням **-ing** утворюються нині нові сучасні слова (4,2%): *das Après-Clubbing*: 'проведення вільного часу після нічного клубу': *Après-Clubbing: nach der Party, ist vor der Party* [Zitty Berlin: 24.08.2003]. *Das Blinddating* 'побачення в сліпу': *GPS-geleitetes Blinddating könnte aber eines Tages der Renner werden*

[Financial Times Deutschland: 09.09.2005], **das Fastdating** 'організація швидких побачень':... *Mit "Fastdating" kann man viel Geld verdienen – zum Leidwesen der klassischen Partnervermittler* [Sueddeutsche Zeitung: 11.09.2005]. В сучасній німецькій мові вживаються також наступні okazіоналізми: **das Café-Hopping**: 'ходити з одного кафе в інше': *Dieses Café-Hopping muss der Gesundheit nicht unbedingt abträglich sein* [Tagesspiegel: 12.02.2006], **das Extrem-Shopping** 'купівельна гарячка': *Gesellschaft ist für sie das, was sich nach Extrem-Shopping am Büffet versammelt und an der Maispoularde lutscht* [Zeit: 11.09.2005], **das Hundekidnapping**: 'викрадення собак': **Hundekidnapping** mit abgeklebten Nummernschildern; *Da haben wir uns entschlossen, ihn zu holen, sagt Malgorzata L. mit leiser Stimme* [Sueddeutsche Zeitung: 16.09.2005].

До найважливіших запозичених, інтернаціональних суфіксів належить латинський компонент **-ismus** (5,3%). Він вживається переважно у поєднанні з політичними термінами. На сьогоднішній день відомі такі okazіональні слова як: **der Altersrassismus**: 'суспільство, яке нетерпиме до людей старшого віку', **der Anti-Wessi-Rassismus** 'расизм направлений проти західних німців': ... *Die 1993 aus Süddeutschland nach Cottbus gekommene Bau-Beigeordnete Gisela Kraft (SPD) erregte mit Äußerungen über den "Anti-Wessi-Rassismus" in der Stadt bundesweit Aufsehen* [Tagesspiegel: 06.09.2005], **der Erklärungsjournalismus** 'роз'яснювальна журналістика': *Der "Erklärungsjournalismus" werde zukünftig größere Bedeutung haben, weil Tatsachen durch das Internet "zum Rohstoff" geworden seien* [Rheinische Post: 11.09.2005]; **der Spaß-Nationalismus** 'націоналізм заради задоволення': *Vielleicht ist der Spaß-Nationalismus dieser Tage ohne die Spaß-Befreiung der neunziger Jahre nicht denkbar* [Zeit: 09.07.2006], **der Problempatriotismus** 'проблемний патріотизм': *Führers Zeiten sind meist der gründlichen Sanierung zum Opfer gefallen. So muss man sich behelfen. Ein Anflug von Problempatriotismus* [Spiegel: 11.06.2006].

Продуктивним суфіксом, за нашими дослідженнями, вважається суфікс **-tion** (17,3%). Даний суфікс додається до основи іменника та утворює неологізми та okazіоналізми різного значення. Прикладами таких похідних є okazіоналізми: **die Aldi-Generation** 'покоління торгівельної мережі «Альді»': *Zumal die Marke mit dem Slogan "Simply Clever" vor allem die qualitätsbewussten Smart-Shopper aus der Aldi-Generation anspricht* [Spiegel: 04.09.2005], **die Warenidentifikation** 'ідентифікація товару': *Dieser soll in den kommenden Jahren nach und nach die bisher vor allem zur Warenidentifikation eingesetzten Barcodes ablösen ...* [Heise: 28.09.2005].

Прикладами подібних утворень є також слова, які вводять нові поняття функцій **die Besteuerungsfunktion** 'функція оподаткування': *Zum Ersten bedroht die zunehmende Mobilität und der höhere individuelle Freiheitsgrad der Bürger und der Unternehmen die interne Souveränität, indem sie die Weisungsgewalt und die Besteuerungsfunktion des Staates unterminiert* [Welt: 09.09.2005]; **die Entertainmentfunktion** 'розважальна функція': ...*sondern definieren ihren Wagen über die Kommunikations- und Entertainmentfunktionen, sagt der Chefkreative aus Oberurse* [Sueddeutsche Zeitung: 11.09.2005], **die Handysfunktion** 'функція мобільного телефону': *Siemens hat in Zusammenarbeit mit Casio einen Handheldcomputer mit Handysfunktion auf den Markt gebracht* [Financial Times deutschland: 15.09.2005], **die Timerfunktion** 'функція вимірювання часу': *Alle Set-Top-Boxen verfügen grundsätzlich über eine elektronische Menüführung zur Programmauswahl (EPG) und je nach Hersteller auch über Videotext, Untertitel- und Timerfunktion, Sender-Suchlauf sowie über eine manuelle Kanaleinstellung* [Tagesspiegel: 27.09.2005].

Не зменшується в останні роки і кількість похідних із суфіксом **-ist** (7,06%), який використовується в багатьох мовах світу, через те його можна вважати інтернаціональним. Цей продуктивний словотворчий елемент легко поєднується з іншими основами та легко розуміється носіям мови. Розглянемо декілька прикладів з суфіксом **-ist**: **der High-End-Tourist** 'багатий турист': *Für 325000 Dollar pro Woche öffnet der amerikanische Millionär John Melk auf den Bahamas sein Top-Resort für High-End-Touristen* [Sueddeutsche Zeitung: 16.09.2005], **der Computergermanist** 'германісти, які в своїх дослідженнях використовують комп'ютери': *Die Tussi, auch das wissen die Leipziger Computergermanisten, sind ein Hirtenvolk – daher also der Vorname Tussi* [Reinische Post: 21.10.2006].

В політичній лексиці, як засвідчує проведена нами вибірка, можна зустріти різні словотворення з продуктивною основою – *land* (4,9%), наприклад: *das Billig-Abitur-Land*: 'країна з дешевою середньою освітою': *Damit aber Kandidaten aus "Billig-Abitur-Ländern" mit ihren besseren Noten den schwer geprüften Bayern und Baden-Württembergern nicht alle Plätze wegschnappen...* [Sueddeutsche Zeitung: 09.09.2005], *das Krisenland* 'країна в кризі', *das Zweiklassenland* 'двокласова країна': *Zu Zeit ist Deutschland ein Zweiklassenland. Die Parteibuchinhaber lassen sich wählen und die parteilosen Bürger sind die Blöden und haben nichts zu sagen* [Tagesspiegel: 14.04.2008]; *Reformland* 'країна, у якій проводяться реформи', *Euroland* 'країна, яка входить в зону євро', *das Wissenschaftsland* 'країна з високим розвитком науки' (... *doch dieses Paper war der erste große Hit des Wissenschaftslands Südkorea: Forscher der Universität Seoul behaupten...* [Zeit: 29.09.2005]. Слід за Е.В.Позен, можемо відзначити, що ніяка інша частина вокабуляра німецької мови не нараховує таку кількість європеїзмів як політична термінологія в сфері міжнародних відношень. Вони легко вливаються в тексти, які передають засоби масової інформації і дуже швидко стають популярними.

Г.Штарке та А.Штайнгауер згадують такі суфікси як –*o* та –*i* [5: 10]; [6: 10]. У розмовній, жартівливій мові, в лексиконі молодих людей зустрічаються скорочені морфеми, які закінчуються на суфікси –*o* та –*i*: *Pennercabrio* 'візочок для покупок у магазинах самообслуговування', *logo* 'логічно', *Grufti* 'людина похилого віку', *Malo* 'нпусім', 'Malo ist eine Begrüßungsform zwischen Morgen und Hallo, die beim Eintreffen im Büro schlaftrunken genuschelt werden kann', *geilo* 'großartig', *Peino* 'Mensch, der Peinliches tut oder anderen peinlich ist', *Fuzzi* 'kleiner, nicht ernst zu nehmender Bursche oder Mann', *Yetti*: *Es handelt sich hier um einen Typ von Mensch, der durch die New Economy hervorgebracht wurde: junge, unternehmerisch und technisch orientierte "Internet-Eliten". Meist Single und kinderlos.* Таких людей ще називають: *Nerds, Mouse Jockes oder Neo-Yuppies.*

З суфіксом –*i* утворюються також розмовні слова, наприклад: *buggi* 'всеодно', *Lobi* 'малі гроші, копійки', *Alki* 'алкоголік', *prohunni* 'сто процентів', *Druffi* 'особа чоловічого роду в голові якої жарти та дурниці', *Schleppi* 'у розмовній мові означає лептон, тому що його всюди можна взяти з собою'.

Як бачимо, продуктивними суфіксами словотвору виявилися – *ung* (25,7%), – *er* (21,5%), – *tion* (17,3%), – *ler* (13,7%), – *ist* (7%), – *ismus* (5,3%), – *land* (4,9%), – *ing* (4,2%).

У перспективі дослідження – подальше вивчення префіксації у сучасній німецькій мові різних сфер.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Огуй О.Д., Лексикологія сучасної німецької мови. Lexikologie der deutschen Sprache: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 416 с.
2. Walter de Gruyter, Kluge Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin/York 2002. Bearbeitet von Elmar Seebold. Auflage 24. 1023 S.
3. Євгененко Д.А., Білоус О.М., Гуменюк О.О., Зеленко Т.Д., Кучинський Б.В., Білоус О.І., Артамоновська С.П. Практична граматики німецької мови. Навчальний посібник для студентів та учнів. Комунікативні вправи і завдання. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 400 с.
4. Карашук П.М. Словообразование английского языка/ П.М. Карашук. – М.: Высшая школа, 1977. – 303 с.
5. Starke G. Sprachliche Kurzformen. Sprachpflege 36.5., 1987. – 61–64
6. Steinhauer A. Sprachökonomie durch Kurzwörter. Bildung und Verwendung in der Fachkommunikation. Tübingen, 2000. – 196 S.
7. www.sueddeutsche.de
8. www.spiegel.de
9. www.heise.de
10. www.meinberlin.de
11. www.focus.de
12. www.welt.de
13. www.zitty.de
14. www.ftd.de
15. www.tagesspiegel.de
16. www.rp-online.de

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександра Машенко – аспірантка кафедри німецької філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Наукові інтереси: дослідження неологізмів та оказіоналізмів у сучасній німецькій мові.